

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ile Dinlediğini Anlama Becerileri Arasındaki İlişki

*Suna ÖZCAN**

Öz

Dinleme ve okuma becerileri eğitimde yoğun bir şekilde kullanılan alıcı dil becerileridir. Eğitim – öğretime geçişle birlikte sistemli bir şekilde öğretimi amaçlanan bu becerilerdeki başarılar öğrencilerin hem dil becerilerinde hem de akademik becerilerinde önemli bir yer edinmektedir. Bu nedenle bu becerilerin gelişimi için yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinde bireysel farklılıkların dikkate alınması önemli hale gelmektedir. Bireysel farklılıkların dikkate alınması gereken gruplar arasında özel yetenekli/üstün yetenekli öğrenciler de yer almaktadır. Akranlarından farklı özellikler taşıyan bu bireylerin dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerilerinin belirlenip buna uygun şekilde öğretim sürecinin farklılaştırılması eğitim haklarının kazandırılmasında önemlidir. Bu nedenle bu araştırmada özel yetenekli öğrencilerin alıcı dil becerileri olan dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinin çeşitli demografik bilgiler doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul’da bulunan iki farklı bilim ve sanat merkezinde eğitim gören 181 beşinci sınıf ve 65 altıncı sınıf özel yetenekli öğrenci olmak üzere 246 kişilik örneklem grubu olarak seçilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda ilişkisel tarama modeli ile veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre 5. sınıfa giden öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri 6. sınıfa giden öğrencilere göre daha yüksektir. Kız öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri erkeklere göre daha yüksektir. Özel yetenekli öğrencilerin okuduğunu anlama ile dinlediğini anlama becerileri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekli, dinlediğini anlama, okuduğunu anlama, Türkçe eğitimi

The Relationship Between Reading Comprehension and Listening Comprehension Skills of Gifted Students

Abstract

Listening and reading skills are receptive language skills that are used extensively in education. Successes in these skills, which are aimed to be taught in a systematic way with the transition to education and training, have an important place in both language skills and academic skills of students. For this reason, it becomes important to consider individual differences in educational activities for the development of these skills. Special talented/gifted students are among the groups whose individual differences should be taken into account. It is important to determine the listening comprehension and reading comprehension skills of these individuals, who have different characteristics from their peers, and to differentiate the teaching process accordingly. For this reason, in this study, it was aimed to examine the listening and reading comprehension skills of gifted students, which are receptive language skills, in line with various demographic information. For this purpose, a sample group of 246 people, 181 fifth grade and 65 sixth grade gifted students, were selected as a sample group in two different science and art centers in Istanbul in the 2021-2022 academic year. In line with the purpose of the research, data were collected with the relational survey model. SPSS package program was used in the analysis of the data. According to

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul, sozcan@29mayis.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0001-9461-5732

the results obtained, the listening and reading comprehension skills of the 5th grade students are higher than the 6th grade students. Girls' listening and reading comprehension skills are higher than boys'. It has been determined that there is a significant relationship between reading comprehension and listening comprehension skills of gifted students.

Keywords: Gifted, listening comprehension, reading comprehension, Turkish education

Giriş

Eğitim sisteminin amacı bireyleri kendi ihtiyaçları doğrultusunda potansiyellerini ortaya koyabilecekleri alanlar oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda öğretim programları ortaya konulmaktadır. Bu öğretim programlarından beklenen ise bireysel farklılıkların dikkate alındığı bir ortamı sağlamalarıdır. Çünkü eğitim-öğretim sürecine katılan her birey biriciktir. Bu özgün olma durumunun dikkate alınması ile bireyin kendini gerçekleştirme olanak sağlamış olur. Türkiye’de de ortalama zekânın üzerinde potansiyele sahip olan bireylerin bu özellikleri dikkate alınarak farklılaştırılmış destek eğitimi sağlayan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) oluşturulmuştur. Buralarda özel/üstün yetenek tanısı alan öğrenciler örgün eğitim saatleri dışında kalan belirli zamanlarda eğitim almaktadırlar (MEB, 2016). Özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik atılan bu adımlar onların hem kendilerini hem toplumu geliştirip kalkındırmalarına fırsat sağlamaktadır. Çünkü Enc’e (1979) göre üstün potansiyelli bireylerin eğitimine önem veren toplumlar kendi zihinsel kaynaklarının beslenip güçlenmelerine olanak sağlamaktadır.

Üstün yetenekli bireyler yaşlarına göre daha ileri düzeyde anlama becerilerine sahiptirler (Gottfried vd., 1994). Bu durum onların dil becerilerinde de kendini göstermektedir (Özcan, 2018). Üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerindeki başarı onların üst düzey düşünme becerilerine de yansımaktadır. Bu durum dil ile düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin dil ve düşünme becerileri arasındaki paralel gelişim eğitim-öğretim sürecinin farklılaştırılmasında dikkate alınması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin uyarıcılara karşı tepki vermeye başlamaları ile birlikte algı düzeyleri hızlı bir şekilde gelişmektedir. İlk tepkiler de dil aracılığıyla sağlandığı için dil becerilerinde akranlarına göre daha hızlı ilerleme kaydedilmektedir (Ataman, 2004). Üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerinde hızlı ilerleme onların zengin sözcük dağarcıklarına sahip olmalarını sağlarken, cümleleri kurma biçimlerine, uygun sözcükleri uygun yerlerde en iyi şekilde kullanmalarına olanak sağlamaktadır (Bildiren, 2011; Levande, 1999; Pinker, 1984). Bu durum onların akranlarına göre daha erken yaşlarda daha güçlü bir dile sahip olmalarını sağlamaktadır (Akarsu, 2001; Oğurlu, 2014; Süel, 2011). Üstün yetenekli çocukların çoğu daha okula başlamadan okuma becerisini kazanmaktadırlar (Çağlar, 1972; VanTassel-Baska vd., 1996). Erken yaşlarda kazanılan bu okuma becerileri edebî eserlere karşı daha duyarlı ve ilgili olmalarını sağlarken farklı türlerdeki metinleri de fark etmelerine olanak sağlamaktadır (Bisland, 2004; Catron & Wingenbach, 1986; Johnson, 2001; Jackson vd., 1988; Reis vd., 2004). Üstün yetenekli öğrencilerin çevrelerine olan merakları okuma becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağladığı gibi dinleme becerilerinin gelişimine de olumlu katkı sağlamaktadır (Reis vd., 2004). Üstün yetenekli öğrenciler akranlarından daha yüksek düzeyde dinleme becerisine sahiptirler. Dinleme metinlerini akranlarına göre daha hızlı şekilde anlamlandırmaktadırlar (Catron ve Wingenbach, 1986). Üstün yetenekli öğrencilerin dinleme ve okuma becerilerindeki bu farklılık onların diğer dil becerilerinin gelişimine de olumlu katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda dil ile zihin arasındaki karşılıklı etkileşim dikkate alındığında üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerinin gelişimi için yapılacak çalışmalar onların üst düzey düşünme becerilerini de doğrudan etkileyecektir. Gerek BİLSEM’lerde gerekse normal örgün eğitim esnasında dil becerilerinin gelişimi için yapılacak çalışmalarda, içerik, süreç ve ürün farklılıştırmalarında üstün yetenekli öğrencilerin var olan yeteneklerinin dikkate alınması eğitimden gereken verimin alınmasında önemlidir. Simkins (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre dil becerilerinin gelişimine yönelik yapılan farklılaştırılmış eğitimler onların bilişsel becerilerinin gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu durum aynı zamanda iletişim becerilerinin de gelişimini sağlamaktadır (Özcan vd., 2022). Üstün yetenekli öğrencilerin dil dinleme ve okuma becerilerinin gelişimine yönelik yapılacak eğitimler onların aynı zamanda liderlik becerilerinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Çünkü etkin dinleme ve okumanın olduğu eğitim ortamlarında öğrencinin alıcı dil becerileri ile edindiği bilgi ve birikimleri

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ile Dinlediğini Anlama Becerileri Arasındaki İlişki

ifade edici dil becerileri olan konuşma ve yazmaya da katkı sağlamaktadır. Böylece bu becerilerin gelişimi liderlik yeteneklerinin de beslenmesine katkı sağlamaktadır (Bisland, 2004). Belirtilen dinleme, okuma becerilerinin ve diğer dil becerilerinin gelişimi için farklılaştırılmış müfredatların olması gerekmektedir. Bu farklılaştırmalar ile öğrencilerin dil becerilerinin gelişimi sağlanırken aynı zamanda üst düzey düşünme becerileri, iletişim becerileri, liderlik becerilerinin de gelişimi sağlanmaktadır. Üstün yeteneklilerin dinleme ve okuma becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi de belirtilen becerilerin gelişimi için yapılacak öğretim farklılaştırmalarında önemli olacaktır. Yapılan alan araştırmalarında üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa bu alıcı dil becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi öğrencilerin daha nitelikli bir eğitime ulaşmalarında oldukça önemlidir. Çünkü gerek normal yaşamda gerekse akademik yaşamda en çok kullanılan ve temel alıcı beceriler olan dinleme ve okuma nitelikli bir yaşam ve nitelikli bir akademik başarı için olmazsa olmazlardır. Bu araştırmada belirtilen hususlar dikkate alınarak üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine yönelik yapılacak çalışmalara bilimsel veri sağlanması ve üstün yetenekli öğrencilerin bazı demografik bilgileri ile dinleme ve okuma becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda şu problem ve alt problemlere yer verilmiştir:

Üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki nasıldır?

- Üstün yetenekli 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki nasıldır?
- Üstün yetenekli öğrencilerin okul öncesi eğitim alma durumları ile dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki nasıldır?
- Üstün yetenekli öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları ile dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki nasıldır?

Yöntem

Çalışmanın bu aşamasında araştırmanın modeli, örneklem/araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlikle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada özel yetenekli 5. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda nicel araştırma yönteminin ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli ile iki veya ikiden fazla değişken arasındaki ilişki belirlenirken aynı zamanda bu değişkenler arasındaki değişimin düzeyinin de belirlenmesi sağlanmaktadır (Karasar, 2016).

Örneklem/Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul’da bulunan iki BİLSEM’de eğitim görmekte olan 65 altıncı sınıf ile 181 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle örneklem grubuna dahil olanların tümünün araştırmada bulunma olasılığı eşittir (Collins vd., 2006). Örneklem grubundaki öğrencilere araştırmanın süreci hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın gönüllülük esasına dayalı olduğu ve diledikleri zaman araştırmanın herhangi bir aşamasında çekilebilecekleri ifade edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların Tablo 1’deki demografik bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcılara Dair Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
Kız	113	45.9
Erkek	133	54.1
<i>Okul öncesi eğitim</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Evet	158	64.2

Hayır	88	35.8
<i>Sınıf düzeyi</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
5. sınıf	181	73.6
6. sınıf	65	26.4
<i>Anne eğitim</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Ortaokul	32	13
Lise	77	31.3
Üniversite	137	55.7
<i>Baba eğitim</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Ortaokul	34	13.8
Lise	102	41.5
Üniversite	110	44.7
<i>Ders dışında günlük okumaya ayrılan zaman</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Hiç	20	8.1
30 dakika	36	14.6
1 saat	125	50.8
1 saat üzeri	65	26.4

Araştırmaya katılan özel yetenekli öğrencilerin demografik bilgileri tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’e göre katılımcıların %45.9’u kız, %54.1’i erkek; %64.2 okul öncesi eğitim alırken %35.8’i okul öncesi eğitim almamıştır. Katılımcıların %73.6’sı 5.sınıf, %26.4’ü ise 6.sınıftır. Anne eğitim durumu, %13 ortaokul, %31.3 lise, %55.7 üniversitedir. Baba eğitim durumu, %13.8 ortaokul, %41.5 lise, %44.7 üniversitedir. Ders dışında okumaya ayrılan zaman, hiç %8.1, 30 dakika %14.6, 1 saat %50.8, 1 saat üzeri %26.4 şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla form kullanılmıştır. Bu formda öğrencilerin cinsiyetleri, okul öncesi eğitim alma durumları, sınıf düzeyleri, ders saatleri dışında günlük okumaya ayırdıkları zaman, anne ve baba eğitim durumları, anne ve baba çalışma durumları hakkında bilgi alınmıştır. Bilgiler Tablo 1’de detaylı bir şekilde belirtilmiştir.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama Testi: Bu araştırma kapsamında 5. sınıf ve 6. sınıfa giden özel yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerini belirlemek amacıyla dinlediğini ve okuduğunu anlama testleri geliştirilmiştir. Bu testlerin geliştirilmesinde bilgilendirici ve öyküleyici metinler kullanılmıştır. Metinler Talim Terbiye Kurulundan (TTK) geçmiş, geçerlik ve güvenilirlikleri sağlanmış daha önce Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Türkçe ders kitabı olarak kullanılan ortaokul 5. ve 6. sınıf ders kitapları arasından seçilmiştir. 6.sınıfa yönelik iki dinleme ve iki okuma; 5.sınıfa yönelik iki dinleme ve iki okuma olmak üzere sekiz metin kullanılmıştır. Metinlerin yarısı bilgilendirici yarısı öyküleyici metinlerdir. Bu metinler kullanılmadan önce üç katı kadar metin uzman görüşüne sunulmuştur. Buradaki amaç hedef kitleye uygunluğunun teyit edilmesi ve bu metinlere dayalı oluşturulan soruların uygunluğunun belirlenmesidir. Belirlenen metinler altı uzmanın görüşüne sunulmuştur. Bu uzmanların üçü üniversitede eğitim alanındaki öğretim üyeleri iken üçü de MEB’de görev yapan uzman Türkçe öğretmenleridir. Uzman görüşüne sunulan metinler için dereceli puanlama anahtarı oluşturulmuştur. Dereceli puanlama anahtarı Türkçe Dersi Öğretim Programındaki (TDÖP, 2019) 5. ve 6. sınıf dinleme/izleme kazanımları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Dereceli puanlama anahtarı 1=uygun, 2=kısmen uygun, 3=uygun şeklindedir. Uzman görüşleri şu formül ile hesaplanmıştır:

$$\text{Toplam uyuşan uzman sayısı} \times 100 / \text{toplam uyuşan uzman sayısı} + \text{toplam uyuşmayan uzman sayısı}$$

Uzman görüşüne sunulan 6. sınıf dinlediğini anlamaya yönelik bilgilendirici metinler şunlardır: Lokman Hekim, Onuncu Yıl Nutku, Uzay ve Zaman. Öyküleyici dinleme metinleri şunlardır: Heykeli Dikilen Eşek, Sahibini Unutmayan Köpek, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah. Okuduğunu anlamaya yönelik bilgilendirici metinler: Evliya Çelebi, Bizim Türkçe Sevdası, Muhteşem Karıncalar; öyküleyici

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ile Dinlediğini Anlama Becerileri Arasındaki İlişki

metinler ise Görevini Unutan Saat, Sınıf Başkanı, Çılgın Dedemin Zaman Makinası şeklindedir. 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlamaya yönelik; bilgilendirici, Çöpler ve Geri dönüşüm, Oyun Tasarımı, Bilinçli Tüketici, Spor ve Beden. Öyküleyici metin; Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, Geyik Ana, Yarın Gene Sabah Olacak, Dedemin Öyküsü; dinlediğini anlamaya yönelik bilgilendirici metinler, Jules Verne, Gül Pembe, Sanki Caminin Bakım Kılavuzu; öyküleyici dinleme metinleri, Kuş Ağacı, Adsız Çeşme, Sivrisinek şeklindedir. Bu metinler arasında 6. sınıf düzeyinde bilgilendirici dinleme metni olarak Uzay ve Zaman, öyküleyici metin Heykeli Dikilen Eşek; bilgilendirici okuma metni olarak Bizim Türkçe Sevdası, öyküleyici metin olarak Görevini Unutan Saat en yüksek puan alan metinler olmuştur. 5. sınıf düzeyinde uzman görüşüne sunulan metinler arasından bilgilendirici dinleme metni olarak Gül Pembe, öyküleyici metin olarak Sivrisinek; okumada bilgilendirici metin olarak Çöpler ve Geri Dönüşüm, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi en çok puan alan metinler olmuştur. En çok puan alan metinlere dayalı her bir metin için on açık uçlu ve on çoktan seçmeli olmak üzere her sınıf düzeyi için 20 dinlediğini ve 20 okuduğunu anlamaya yönelik 40 adet soru oluşturulmuştur. Bu soruların 20 adeti açık uçlu, 20 adeti çoktan seçmelidir. Belirlenen soruların geçerlik ve güvenilirliklerinin sağlanmasına yönelik üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Ortak görüş birliğine varılması ile birlikte sorular aynı yaş ve sınıf düzeyinde olan beş öğrenciye pilot uygulama şeklinde uygulanmıştır. Öğrencilerden gelen dönütler doğrultusunda sorular tekrar gözden geçirilip gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Son olarak her bir sorunun doğru cevabı için 1 puan yanlış ve boş karşılığı için ise 0 puan verilmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerini belirlemek için geliştirilen her bir testten alınabilecek en yüksek puan 20 en düşük puan 0 şeklindedir. Ayrıca açık uçlu soruların puanlanmasında üç farklı uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar cevaplara 0 ile 1 arasında puan verebilmektedir. Bu görüşlerin ortalaması her bir soru için puan olarak değerlendirilmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS .20 paket programından yararlanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda t-testi, anova testi ve korelasyon analizleri yapılmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı= Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Toplantı Kararı

Karar tarihi= 29.03.2022

Belge sayı numarası= 2022.3

Bulgular

Tablo 2.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	X	ss	t	p
Dinlediğini anlama	Kız	113	0.91	0.42	3.98	.000
	Erkek	133	0.73	0.23		
Okuduğunu anlama	Kız	113	0.90	0.53	1.81	.047
	Erkek	133	0.81	0.35		

Cinsiyet ile dinlediğini ve okuduğunu anlama arasındaki ilişki Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye göre kız öğrencilerin ($X=0.91$) dinlediğini anlama becerileri erkeklerin dinlediğini anlama becerilerinden

daha yüksektir ($t=3.98$, $p<.000$). Okuduğunu anlama becerileri ile cinsiyet arasındaki fark kız öğrenciler ($X=0.90$) lehine anlamlı çıkmıştır ($t=1.81$, $p<0.47$).

Tablo 3.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama ile Okul Öncesi Eğitim Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Sonuçları

	Okul öncesi eğitim	n	X	ss	t	p
Dinlediğini anlama	Evet	158	0.81	0.36	0.25	.97
	Hayır	88	0.81	0.31		
Okuduğunu anlama	Kız	158	0.87	0.44	0.60	.55
	Erkek	88	0.83	0.45		

Okul öncesi eğitim alma durumu dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'e göre dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi ile okul öncesi eğitim alma durumu arasında anlamlı ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama ile Sınıf Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Sonuçları

	Sınıf	n	X	ss	t	p
Dinlediğini anlama	5.	181	0.84	0.36	1.92	.033
	6.	65	0.74	0.29		
Okuduğunu anlama	5.	181	0.89	0.38	2.30	.022
	6.	65	0.75	0.57		

Dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi ile sınıf düzeyi arasındaki ilişki Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4'e göre dinlediğini anlama becerisinde 5. sınıf ($X=0.84$) lehine anlamlı fark vardır ($t=1.92$, $p<0.33$). Okuduğunu anlama becerisinde 5. sınıf ($X=0.89$) lehine anlamlı fark vardır ($t=2.30$, $p<.022$).

Tablo 5.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama ile Anne Eğitimi Arasındaki İlişkiye Dair Anova Testi Sonuçları

Anne	Eğitim	n	X	ss	F	p
Dinlediğini anlama	Ortaokul	32	0.83	0.59	0.15	.85
	Lise	77	0.83	0.43		
	Üniversite	137	0.86	0.42		
Okuduğunu Anlama	Ortaokul	32	0.85	0.44	0.21	.80
	Lise	77	0.81	0.54		
	Üniversite	137	0.82	0.37		

Dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi ile anne eğitimi arasındaki ilişki Tablo 5'te verilmiştir. Tablo 5'e göre anne eğitimi ile dinlediğini ve okuduğunu anlama arasında anlamlı ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 6.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama ile Baba Eğitimi Arasındaki İlişkiye Dair Anova Testi Sonuçları

Baba	Eğitim	n	X	ss	F	p	Sheffe
Dinlediğini anlama	Ortaokul ⁽¹⁾	34	0.84	0.26	5.89	.003	(2-3)
	Lise ⁽²⁾	102	0.90	0.39			
	Üniversite ⁽³⁾	110	0.74	0.31			
Okuduğunu Anlama	Ortaokul	34	0.84	0.35	2.85	.060	
	Lise	102	0.78	0.50			
	Üniversite	110	0.93	0.41			

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ile Dinlediğini Anlama Becerileri Arasındaki İlişki

Dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi ile baba eğitimi arasındaki ilişki Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'ya göre babası lise mezunu ($X=0.90$) olanların dinlediğini anlama becerileri babası üniversite mezunu olanlara göre daha yüksektir ($F=5.89, p<0.03$). Okuduğunu anlama becerisi ile baba eğitimi arasında anlamlı ilişki belirlenmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 7.

Dinlediğini ve Okuduğunu Anlama Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Sonuçları

Değişken		n	Ort.	SS	DA	OA
DA	r	246	0.81	0.35	—	.157*
	p					.014
OA	r	246	0.85	0.44	.157*	—
	p				.014	

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$

Özel yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkiye dair korelasyon sonuçları Tablo 7'de verilmiştir. Tablo 7'de yapılan pearson korelasyon analizine göre özel yetenekli öğrencilerin dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır ($r=.157, p<0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Üstün yetenekli kız öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri erkek öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinden daha yüksektir. 5. sınıfa giden üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri 6. sınıfa giden üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinden daha yüksektir. Okul öncesi eğitim alma ile dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi arasında anlamlı ilişki yoktur. Anne eğitimi ile dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi arasında anlamlı ilişki yoktur. Babası lise mezunu olan üstün yeteneklilerin dinlediğini anlama becerileri babası üniversite mezunu olanlara göre daha yüksektir. Okuduğunu anlama ile baba eğitim durumu arasında ise anlamlı ilişki yoktur. Mevcut araştırma sonucu Sak (2011), Robinson vd. (2014) araştırmalarını desteklemektedir. Bu araştırmada olduğu gibi diğer araştırmalarda da üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerinin gelişmiş olduğu belirlenmiştir. Özellikle Robinson vd. (2014) araştırmalarına göre öğrencilerin ilgi düzeyleri dikkate alınarak öğretim materyallerinin sürece katılması öğrencilerin dil becerilerinin gelişiminde olumlu etki ortaya koymaktadır. Okur ve Özsoy'un (2017) araştırmasına göre üstün yetenekli öğrencilerin büyük çoğunluğu kitap okumaya karşı yüksek ilgiye sahiptirler. Üstün yetenekli öğrencilerin %52'si haftada 1-50 sayfa; %34'ü 51-100 sayfa aralığında kitap okumaktadırlar. Bu durum üstün yetenekli öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini ortaya koymaktadır. Mevcut araştırmanın bulguları da üstün yetenekli öğrencilerin okumaya karşı ilgileri olduğunu göstermektedir.

Okuduğunu anlama becerisi yüksek olan çocukların okumaya karşı olan tutumlarında ve eleştirel okuma becerilerinde de artış olması beklenmektedir. Nitekim Oğurlu (2014) tarafından yapılan araştırmaya göre üstün yetenekli öğrencilerin okuma tutumları ile eleştirel okuma becerileri arasında anlamlı ilişki vardır. Batdal Karaduman (2009) üstün yetenekli öğrencilerin akademik başarılarının sağlanması için eğitimde ihtiyaç duydukları desteklerin kendilerine sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Bu durumda eğitim farklılaştırmalarının üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinin gelişimine olumlu etki edeceğini belirtmek mümkündür. Reis ve Boeve (2009) yaptıkları araştırmaya göre zenginleştirilmiş okuma etkinlikleri üstün yetenekli öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimine olumlu etki etmiştir. Örgün eğitim saatleri dışında yapılan bu zenginleştirilmiş okuma etkinliklerinin çocukların akıcı okuma başarılarına olan katkısı Türkiye'deki BİLSEM'lerde yapılan Türkçe ders saatlerinin zenginleştirilerek öğrencilerin başarılarının artmasına katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Ginn ve arkadaşları (2002) tarafından 5. sınıfa giden üstün yetenekli öğrencilere doğrudan öğretim programı ile uygulama yapılmıştır. Uygulama sonunda bu

farklılaştırmanın üstün yetenekli öğrencilerin akıl yürütme ve yazma becerilerinin gelişimine olumlu etki ettiği belirlenmiştir. Mevcut çalışma her ne kadar alıcı dil becerilerinin gelişimine odaklansa da alıcı ve ifade edici dil becerileri birbirini tamamlayan özelliklerde oldukları dikkate alınarak farklılaştırmaların yapılması faydalı olacaktır. Nitekim bu çalışmada da okuma ve dinleme becerilerinin birbiri ile ilişkili olduğu, okuma becerisine yönelik yapılacak bir farklılaştırılmış eğitim dinleme becerisinin de gelişimini sağlayacağını göstermektedir. Özcan (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre üstün yetenekli kız öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri erkek öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinden daha yüksektir. Bu sonuç mevcut araştırma ile paralel özellikler göstermektedir. Bu çalışmada 5. sınıfa giden üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri 6. sınıfa giden öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinden yüksek çıkmıştır. Bu durum üstün yetenekli 6. sınıf düzeyindeki öğrencilerin ergenlik dönemine girmeleri ile açıklanabilir. Çünkü ergenliğe yeni geçen bu yaş düzeyindeki öğrencilerin duygusal, fiziksel vb. birçok anlamda gelişim dönemine girdikleri için akademik başarılarında düşüş olması beklenebilecek bir durum olabilir. Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf düzeyine göre dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinde yaşanan değişimi gösterecek herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı için başka akademik çalışmalarla mevcut durum desteklenmemektedir. Fakat üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerinin gelişiminin desteklenmesi için aile, okul ve çevrenin iş birliği içerisinde hareket etmesi oldukça önemlidir (Batdal Karaduman, 2009). Robinson ve arkadaşları (2014) da benzer şekilde destek eğitimlerin üstün yetenekli öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine katkı sağladığını, zaten yaşlılarından daha ileri düzeyde olan bu çocukların kendi potansiyellerini yansıtabilecek koşullara ancak bu şekilde sahip olabileceklerini ifade etmektedir. Bisland (2004) dinleme ve konuşma becerileri gelişen üstün yetenekli öğrencilerin aynı zamanda iletişim becerileri ve liderlik becerilerinin de geliştiğini belirlemiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimi için farklılaştırılmış öğretim modellerinin kullanılması gerekmektedir (Bisland, 2004). İki kere farklı olan bazı üstün yetenekli öğrencilerin alıcı dil becerilerinde sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Böyle bir durumda dil becerilerinin gelişimini sağlayacak öğretim uygulamalarının sürece katılması önemlidir (Cramond, 1993). Tuttle (1979) üstün yetenekli bireylerin eğitimlerine yönelik programların geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun için öğrenci ihtiyaçları dikkate alınarak öğretim sürecindeki paydaşların eşgüdümlü şekilde sürecin başarıya ulaşmasına yönelik iş birliği yapması gerekmektedir (Tuttle, 1979, akt. Fox, 1986).

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre üstün yetenekli kız öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri erkek öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinden daha yüksektir. Dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. 5. sınıf üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerileri 6. sınıf üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinden daha yüksektir. Babası lise mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini anlama becerisi babası üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha yüksektir. Bu sonuçlar dikkate alındığında kız öğrencilerinin dinlediğini ve okuduğunu anlama becerilerinin daha yüksek çıkmasının nedenleri üzerine yeni araştırmalar yapılması bundan sonra yapılacak çalışmalar için önemli bulgular sağlayabilir. Babası lise mezunu olan üstün yetenekli öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerinin daha yüksek çıkmasının sebepleri araştırılabilir. Bu araştırma ilişkisel tarama modeline dayalı bir çalışmadır. Benzer çalışmalar ortaya konulurken verilerin nitel araştırmalarla da desteklenmesi yeni çalışmaların daha farklı verilerin elde edilmesine yardımcı olabilir. Sadece 5.ve 6. sınıftaki öğrencilerden veriler elde edilmiştir. Yeni yapılacak çalışmalarda örneklem gruplarının çeşitlendirilmesi daha farklı sonuçların bilime kazandırılmasına katkı sağlayabilir. Bu çalışmadaki örneklem sayısı 246 üstün yetenekli öğrenci ile sınırlıdır. Örneklem grubunda yer alan katılımcı sayısının artırılması daha homojen sonuçların elde edilmesine katkı sağlayabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ile Dinlediğini Anlama Becerileri Arasındaki İlişki

Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı= Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Toplantı Kararı

Karar tarihi= 29.03.2022

Belge sayı numarası= 2022.3

Yazarların Katkı Oranı

Yazar makaleyi tek başına hazırlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması teşkil edebilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Akarsu, F. (2001). *Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, aileleri ve sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Ataman, A. (2004). *Üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli çocuklar*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Batdal Karaduman, G. (2009). Üstün yetenekli öğrencilerde başarı düşüklüğünü önlemek için örnek bir model. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 196-221.
- Bisland, A. (2004). Developing leadership skills in young gifted students. *Gifted Child Today*, 27(1), 24-27.
- Bonnie C. (1993). Speaking and listening: Key components of a complete language arts program for the gifted, *Roeper Review*, 16(1), 44-48.
- Catron, R., M. & Wingenbach, N. (1986). Developing the potential of the gifted reader. *Theory Into Practice*, 25(2), 134-140.
- Collins, K. M. T., Onwuegbuzie, A. J. & Sutton, I. L. (2006). A model incorporating the rationale and purpose for conducting mixed-methods research in special education and beyond. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 4(1), 67-100.
- Enç, M. (1979). *Üstün beyin gücü: Gelişim ve eğitimleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Fox, D. (1986). Teaching english to the gifted student. *ERIC Digest*.
- Ginn, P., Keel, M.C. & Fredrick, L. D. (2002). Using "reasoning and writing" with gifted fifth- grade students. *Journal of Direct Instruction*, 2(1), 41-47.
- Gottfried, A. W., Gottfried, A. E. & Guerin, D. W. (2006). The fullerton longitudinal study: A long-term investigation of intellectual and motivational giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*, 29(4), 430- 450.
- Jackson, N. E., Donaldson, G. W. & Cleland, L. N. (1988). The structure of precocious reading ability. *Journal of Educational Psychology*, 80(2), 234-245.
- Johnson, A. (2001). How to use thinking skills to differentiate curricula for gifted and highly creative students. *Gifted Child Today*, 24(4), 58-63.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Levande, D. (1999). Gifted readers and gifted instruction. *California Association for the Gifted Communicator*, 30(1).
- MEB (2016), Milli eğitim bakanlığı bilim ve sanat Merkezleri yönergesi. *Tebliğler Dergisi*.
- MEB. (2019), *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Oğurlu, Ü. (2014). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okuma ilgisi, tutumu ve eleştirel okuma becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(2), 29-41.
- Okur, A. & Özsoy, Y. (2017). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin okuma ilgisi ve okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi, *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 4(3), 73-89.

- Özcan, S. (2018). *Beşinci sınıf normal ve üstün zekâlı öğrencilerin üstbilişsel düşünme, üstbilişsel okuma ve okuduğunu anlama becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, S., Sallabaş, M. E., & Akgül, S. (2022). Okuma eğitiminde P4C temelli soru sorma eğitiminin işbirlikli öğrenmeye etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 327-346.
- Reis, S. M. & Boeve, H. (2009). How academically gifted elementary, urban students respond to challenge in an enriched, differentiated reading program. *Journal for The Education of The Gifted*, 33(2), 203-240.
- Reis, S. M., Gubbins, E. J., Briggs, C., Schreiber F. J., Richards, S. & Jacobs, J. (2004). Reading instruction for talented readers: Case studies documenting few opportunities for continuous progress, *Gifted Child Quarterly*, 48(4), 315-338.
- Robinson, A., Shore, B. & M., Enersen D. L. (2014). *Üstün zekâlılar eğitiminde en iyi uygulamalar*. (Çev. Oğurlu, Ü. & Kaya, F.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekâlılar özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar: özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Simkins, J. J. (2004). *Study in the use of audiobooks for reading in gifted students*. (Unpublished dissertation thesis). Bachelor of Arts in Education, Wichita State University, ABD.
- Süel, E. E. (2011). İlköğretim 1. sınıf üstün ve normal zekâ düzeyindeki öğrencilerin fonolojik farkındalık düzeylerinin okuma başarıları üzerine etkisinin karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Van Tassel-Baska, J. (2003). Differentiating the Language arts for high ability learners K– 8. *ERIC Digest*. VA: ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education.

Extended Abstract

Introduction

Considering these characteristics of individuals with a potential above the average intelligence in Turkey, Science and Art Centers (BİLSEM) providing differentiated support education have been established. Students who are diagnosed with special/gifted talent here receive education at certain times outside of formal education hours (MEB, 2016). These studies for the education of special/gifted students support them to develop and develop both themselves and the society (Enç, 1979).

Most gifted children acquire reading skills before they even start school (Çağlar, 1972; VanTassel-Baska et al., 1996). These reading skills, which are acquired at an early age, enable them to be more sensitive and interested in literary works, and enable them to notice different types of texts (Jackson, et al., 1988; Catron, Wingenbach, 1986; Johnson, 2001; Reis et al., 2004; Bisland, , 2004). The curiosity of gifted students in their environment contributes positively to the development of reading skills as well as to the development of listening skills (Reis, et al. 2004). Gifted students have higher listening skills than their peers. They make sense of listening texts faster than their peers (Catron, Wingenbach, 1986). This difference in the listening and reading skills of gifted students also contributes positively to the development of their other language skills. According to the research conducted by Simkins (2009), differentiated trainings for the development of language skills directly contribute to the development of their cognitive skills. Differentiated curricula are required for the development of listening, reading and language skills. Determining the relationship between the listening and reading skills of the gifted will also be important in the teaching differentiation to be made for the development of the mentioned skills.

Method

In line with the purpose of the research, the relational screening design of the quantitative research method was used. While determining the relationship between two or more variables with the relational screening model, it is also possible to determine the level of change between these variables (Karasar, 2016).

The study group of the research consists of 65 sixth grade and 181 fifth grade students studying in two BİLSEMs in Istanbul in the 2021-2022 academic year. Participants were selected by simple

random sampling method. With the simple random sampling method, the probability of participating in the research is equal for all those included in the sample group (Collins, et al., 2006).

Conclusion and Discussion

According to the results obtained from the research, there is a positive and significant relationship between the listening and reading comprehension skills of gifted students. The listening and reading comprehension skills of gifted female students are higher than male students' listening and reading comprehension skills. The listening and reading comprehension skills of gifted students in the 5th grade are higher than the listening and reading comprehension skills of the gifted students in the 6th grade. The listening comprehension skills of gifted students whose fathers are high school graduates are higher than those whose fathers are university graduates. There is no significant relationship between reading comprehension and father education. As a result of this research, Sak (2011), Robinson et al. (2014) supports their research. As in this study, it has been determined that the language skills of gifted students are developed in other studies as well. In particular, Robinson et al. (2014), according to their research, students' language skills develop better when education is carried out taking into account the interests of the students. In their study, Reis and Boeve (2009) determined that enriched reading activities improve the reading skills of gifted students. Batdal Karaduman (2009) states that in order to ensure the academic success of gifted students, they should be provided with the necessary support in education. In this case, it shows that educational differentiation will have a positive effect on the development of gifted students' listening and reading comprehension skills. Differentiated instructional models should be used for the development of gifted students' listening and speaking skills (Bisland, 2004). Problems may arise in the receptive language skills of some gifted students who are different twice. In such a case, it is important to include teaching practices that will enable the development of language skills (Cramond, 1993). Tuttle (1979) stated that programs for the education of gifted individuals should be developed. For this, taking into account the needs of the students, the stakeholders in the teaching process should cooperate in a coordinated way for the success of the process (Tuttle, 1979, cited in Fox, 1986).

Diversification of sample groups in new studies may contribute to bringing different results to science. The sample size in this study is limited to 246 gifted students. Increasing the number of participants in the sample group may contribute to obtaining more homogeneous results.